
ČÁST I

**KONTROLA OBCHODU
S VOJENSKÝM MATERIÁLEM
V ČESKÉ REPUBLICE
V ROCE 2003**

---

1. LEGISLATIVNÍ RÁMEC ZAHRANIČNÍHO OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM V ROCE 2003

1.1 Základní definice

Zahraníční obchod s vojenským materiálem je v České republice regulován zákonem č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. K provedení některých ustanovení tohoto zákona byla vydána vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu ČR č. 89/1994 Sb.

Pojem „vojenský materiál“ (dále jen VOM) pro účel tohoto zákona zahrnuje různé výrobky včetně programového vybavení, technologií a služeb souvisejících se zabezpečením obrany a bezpečnosti.¹⁾ Pojem „zahraniční obchod“ (§ 2 zákona) ve vztahu k VOM zahrnuje nejen „dovoz“, „vývoz“ a „nakládání v zahraničí“, včetně plnění závazků a přijímání plnění od zahraničních osob, ale i celou oblast předmluvních vztahů, včetně přenosu souvisejících informací a reklamy.²⁾

1.2 Fungování kontrolního režimu v České republice

Ústředním orgánem státní správy zodpovědným za činnost kontrolního režimu zahraničního obchodu s VOM je Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, které v souladu s tzv. kompetenčním zákonem zřídilo i pro tento účel Licenční správu (LS).

---

¹⁾ VOM jsou výrobky, jejich součásti a náhradní díly, které jsou vzhledem ke svým charakteristickým technicko-konstrukčním vlastnostem posuzovány jako zkonstruované především pro použití v ozbrojených silách, ozbrojených bezpečnostních sborech a službách, nebo jsou hromadně v těchto složkách užívány k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu. Dále jsou to stroje, zařízení a investiční celky vyrobené, upravené, vybavené nebo zkonstruované pro vojenské použití, zejména pro vývoj, výrobu, kontrolu a zkoušení dalších výrobků, jejich součástí a náhradních dílů. VOM jsou též služby poskytované v souvislosti s vojenským materiálem, zejména provádění oprav, úprav, jakož i poskytování technických nebo obchodních informací, vysílání a přijímání odborníků za účelem výzkumu, vývoje, konstrukce, výroby, úprav, oprav, údržby, použití a ovládání vojenského materiálu, a to ve vztahu k jednotlivým položkám seznamu VOM.

²⁾ Zahraničním obchodem s VOM je jeho vývoz z území České republiky, jeho dovoz na toto území, nakládání s VOM v zahraničí osobami oprávněnými podle zákona, plnění závazků vůči zahraničním osobám a přijímání plnění od zahraničních osob, jejichž předmětem je VOM, osobami oprávněnými podle zákona. Dále je to písemný projev vůle směřující k uzavření smluv, týkajících se zahraničního obchodu s VOM, a s tím související přenos informací a reklama. Obchodem je i bezplatné poskytnutí nebo přijetí vzorků, bezplatně prováděné služby, zprostředkovatelská činnost, týká-li se VOM apod. Zprostředkovatelské činnosti v oblasti zahraničního obchodu s VOM nestojí mimo zákonnou úpravu a jako každá jiná aktivita v tomto rámci podléhají dvoustupňovému povolovacímu řízení, přičemž nedodržení souvisejících předpisů, zejména citovaného zákona, je postižitelné.

Český kontrolní režim je dvouступňový. Pro uskutečnění obchodního případu je třeba, aby český subjekt byl držitelem povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem, na jehož základě teprve může provádět marketing a vstupovat v jednání se zahraničními partnery a žádat Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR o udělení licence na realizaci konkrétního obchodního případu.

Provádět zahraniční obchod s vojenským materiálem může pouze držitel povolení, vydaného LS nejdéle na dobu pěti let. Povolení není vydáváno automaticky, ani na něj není právní nárok. Žadatel musí splnit všechny zákonem stanovené podmínky, týkající se mj. původu základního jmění, personálního složení statutárního orgánu (na jehož členy se vztahují další podmínky), odborného a finančního zabezpečení požadovaného rozsahu obchodování apod. V rámci správního řízení LS vyžaduje stanoviska Ministerstva zahraničních věcí ČR, které posuzuje zahraničněpolitické aspekty, Ministerstva obrany ČR z hlediska obranyschopnosti a Ministerstva vnitra ČR z hlediska problematiky vnitřní bezpečnosti.

Po uzavření smlouvy se zahraničním partnerem požádá držitel povolení LS o udělení licence, která mu – v případě kladného vyřízení žádosti – umožní obchodní případ realizovat. Každý případ je posuzován samostatně, přičemž důraz se klade na věrohodnost zahraničního smluvního partnera zejména ve vztahu k deklarovanému užití zboží. Významným prvkem je neopominutelné vyjádření Ministerstva zahraničních věcí ČR z hlediska možných zahraničněpolitických dopadů jeho realizace. Ve stanovených případech, jedná-li se o tzv. významný vojenský materiál, je jedním z podkladů žádosti i stanovisko zpracované Ministerstvem obrany ČR z hlediska obranyschopnosti České republiky.

Z článku č. 296 Amsterodamské smlouvy je zřejmé, že úprava vztahů týkajících se nakládání s vojenským materiálem je věcí každého člana Evropské unie. Česká republika bude v zájmu ochrany bezpečnosti svých občanů, jakož i bezpečnosti širě pojaté, pokračovat v kontrole zahraničního obchodu s vojenským materiálem jako dosud. Zahraniční obchod s vojenským materiálem budou moci i nadále provádět pouze oprávněné subjekty, a to způsobem, který stanoví zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti kontroly vývozu vojenského materiálu, včetně ručních a lehkých zbraní (RLZ), bylo v minulém období konstatováno, že zvýšení účinnosti zákona č. 38/1994 Sb. je možno dosáhnout důkladnějším zkoumáním bezúhonnosti a důvěryhodnosti statutárních a dalších orgánů. Některé dílčí kroky v tomto směru jsou zahrnuty do Národního akčního plánu boje proti terorismu, který schválila vláda usnesením č. 385 z 10. dubna 2002.

---

2. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

2.1 Evropská unie

Na začátku 90. let přijaly státy Evropské unie soubor 8 kritérií, která mají být uplatněna při schvalování vývozu zbraní. Tato kritéria formálně přijala Evropská rada v Lucemburku (1991) a byla dále doplněna na zasedání v Lisabonu (1992). V roce 1998 byla rozpracována do podoby politicky závazného dokumentu: *Kodexu chování EU v oblasti vývozu zbraní*. Motivací přijetí Kodexu byla snaha dále rozšířit a prohloubit dříve stanovené společné minimální standardy EU v této oblasti.

Rozhodnutí o vydání nebo o zamítnutí licence pro vývoz konkrétní zbraňové do-
dávky je plně v pravomoci každého členského státu Evropské unie. Jeho odpovědné or-
gány jsou však zavázány, aby při svém rozhodování dodržovaly výše uvedená společ-
ná kritéria. V praxi to znamená, že při schvalování dané žádosti tyto orgány posuzují,
zda není s některým z nich v rozporu. Pokud dospějí k názoru, že tento případ nastal,
odepřou s vydáním licence souhlas. Tato politická kritéria jsou formulována tak, aby
se zabránilo:

- a) zneužití exportů k jiným než deklarovaným účelům (pro potlačování lidských práv ap.),
- b) nekontrolovanému a nelegálnímu šíření zbraní,
- c) porušování míru a stability.³⁾

Kodex chování EU při vývozech zbraní však není pouze souborem těchto kritérií,
obsahuje též operativní ustanovení, která mj. stanoví základní rámec pro výměnu in-
formací a konzultace o tzv. zamítnutých transakcích (*denials*). Právě tato operativní
ustanovení jsou základem vysoké úrovně transparence kontrolních politik jak mezi
vládami, tak vůči zainteresované veřejnosti. Operativní ustanovení 3 zavazuje každý
členský stát, aby konzultoval vydání souhlasu s vývozní licencí ve všech případech,
kdy byl během posledních tří let odepřen souhlas jiným členským státem za předpo-
kladu, že se jedná o „v zásadě identickou transakci“. Operativní ustanovení 8 je zá-
kladem současné praxe vydávání veřejných výročních zpráv o vývozech zbraní ze ze-
mí Evropské unie, a to jak společných, tak národních. Česká republika patří mezi ty
nové členské země, které se rozhodly přispět do letošní výroční zprávy Evropské unie

---

³⁾ Plné znění Kodexu chování EU při vývozu zbraní, v českém jazyce, je k dispozici na webové stránce Minister-
stva zahraničních věcí ČR: www.mzv.cz/kontrolaexportu.

(přestože se týká roku 2003, tj. období, kdy Česká republika ještě nebyla členským státem).

Ve snaze zajistit co možná nejefektivnější fungování Kodexu chování EU zvažují členské státy průběžně možnosti jeho posílení. Děje se tak v rámci Pracovní skupiny Rady EU pro vývoz konvenčních zbraní (COARM). V roce 2003 se pozornost členských zemí zaměřila především na následující témata: harmonizace národních výročních zpráv, standardizace certifikátů konečného užití zbraňových vývozů (ve smyslu požadavků na minimální údaje, které mají být obsaženy), *brokering* (viz dále), zkvalitnění výměny notifikací o zamítnutých žádostech.⁴⁾

Významným krokem v dalším prohlubování efektivnosti kontroly vývozů zbraní v zemích EU bylo přijetí společného postoje k *brokeringu* dne 23. června 2003. Tento společný postoj ukládá členským státům přijmout opatření ke kontrole zprostředkovatelství, které se uskutečňuje na jejich území, a dává na zvážení přistoupit ke kontrole exteritoriálních aktivit vykonávaných zprostředkovateli, kteří jsou v dané zemi přihlášení k trvalému pobytu nebo registrováni. Členské státy jsou povinny zavést jasný právní rámec pro zákonné zprostředkovatelství, vystavovat licence nebo písemná povolení v souladu s Kodexem chování EU při vývozu zbraní, stanovit trestní sankce, uchovávat po dobu deseti let záznamy všech zprostředkovatelů, jimž byla licence udělena, a konečně vyměňovat si informace.

V listopadu roku 2003 byl dále schválen nový Společný vojenský seznam (*Common Military List of the EU*), který zohledňuje aktualizovanou verzi seznamu Wassenaarského ujednání. COARM v tomto měsíci dále odsouhlasila tzv. Uživatelskou příručku (*User's Guide*) naplňování Kodexu chování, která definuje standardní postupy při notifikaci zamítnutých transakcí. Uživatelská příručka má sloužit především příslušným kontrolním orgánům v členských zemích.⁵⁾ Evropská unie v roce 2003 nadále věnovala velkou pozornost problematice ručních a lehkých zbraní (podrobnější informace o problematice ručních a lehkých zbraní podává část II této zprávy).⁶⁾

Podpisem Smlouvy o přistoupení k Evropské unii získala Česká republika status aktivního pozorovatele. Čeští zástupci se od května 2003 mohli účastnit jednání pracovní skupiny COARM (do doby vstupu bez práva rozhodovat, avšak s právem účastnit se diskusí).

---

⁴⁾ V Bruselu se diskutovalo také o převedení Kodexu do formy právního dokumentu, o možnosti stanovit směrnice a indikátory pro aplikaci kritéria č. 8 (posouzení vývozu z hlediska ekonomické a technické způsobilosti příjemce). Podrobnější informace o jednáních COARM v roce 2003 jsou obsaženy v 5. výroční zprávě, která byla publikována v Úředním věstníku EU (C320), jehož elektronická verze je přístupná na webové stránce Evropské unie (europa.eu.int).

⁵⁾ Rada EU dále v prosinci 2003 přijala Směrnici o naplňování a hodnocení restriktivních opatření v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU s cílem standardizovat aplikaci restriktivních opatření, včetně zbrojních embarg.

⁶⁾ Společné opatření EU 2002/589/CFSP o boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních a lehkých zbraní (*EU Joint Action 2002/589/CFSP on Combating the Destabilising Accumulation and Spread of Small Arms and Light Weapons*). Obecnější problematikou nešíření zbraní se zabývá Program EU pro prevenci nezákonného obchodu s konvenčními zbraněmi a boj proti němu (*EU Programme for Preventing and Combating Illicit Trafficking in Conventional Arms*).

Ve dnech 27.–28. května 2003 se v Praze konala 4. neformální schůzka expertů členských a kandidátských zemí Evropské unie ke kontrole vývozu konvenčních zbraní. Tato schůzka byla pro přístupující země významná tím, že byla příležitostí seznámit se s praktickým fungováním Kodexu.

2.2 Wassenaarské ujednání o kontrole vývozu konvenčních zbraní a zboží dvojího užití

Wassenaarské ujednání (dále jen WA)⁷⁾ je významným uskupením 33 zemí,⁸⁾ jehož cílem je zamezit destabilizujícímu šíření konvenčních zbraní a technologií dvojího užití. Podstatou činnosti WA je všeobecná výměna informací o:

- globálním bezpečnostním vývoji,
- regionálním vývoji bezpečnostní situace v krizových oblastech,
- globálních trendech obchodu s konvenčními zbraněmi a se zbožím a technologiemi dvojího užití,
- vývozech sledovaných kategorií konvenčních zbraní,
- zamítnutých vývozních licencích.

Česká republika je producentem konvenčních zbraní i některých položek dvojího použití v průmyslové oblasti. Má vybudován národní kontrolní režim. Všechny závazky vůči WA plní. V roce 2003 se soustředila na vztahy WA s nečleny a rozšíření členské základny. V souladu s pozicí Evropské unie je pro vstup všech jejích členských zemí do WA. Ve skupině jaderných dodavatelů prosazovala posílení spolupráce WA s dalšími kontrolními režimy k zamezení duplicit a lepší koordinaci globálního úsilí v nešíření zbraní.

Zasedání pléna WA v prosinci 2003 přijalo ministerské prohlášení, v němž se zdůrazňuje význam prohlubující se spolupráce účastnických zemí v oblasti kontroly vývozu konvenčních zbraní a technologií dvojího užití pro světovou bezpečnost, zejména s ohledem na hrozbu terorismu. Účastnické země se rozhodly zpřísnit kontrolu exportů přenosných protiletadlových systémů, jejichž zneužití ohrožuje i životy civilistů, a posílit průhlednost transferů ručních a lehkých zbraní.

2.3 Organizace spojených národů

Hlavní aktivity Organizace spojených národů v roce 2003 v oblasti kontroly exportu a nešíření se týkaly především ručních a lehkých zbraní. Na prvním místě jde o na-

---

⁷⁾ *The Wassenaar Arrangement on Export Control for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies*, viz www.wassenaar.org.

⁸⁾ Země OECD (kromě Mexika a Islandu) a dále Rusko, Ukrajina, Rumunsko, Bulharsko a Argentina.

---

plňování *Akčního programu k prevenci, potírání a vymýcení nezákonného obchodu s ručními a lehkými zbraněmi ve všech jeho aspektech a Protokolu proti nezákonné výrobě palných zbraní, jejich částí, dílů a munice a proti nezákonnému obchodování s nimi*. Problematice RLZ je věnována část II této zprávy.

OSN rovněž publikovala svůj každoroční *Registr konvenčních zbraní*; standardizovaný přehled o zbrojních transferech.

2.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Také Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě se v oblasti kontroly zbrojení zaměřuje zejména na RLZ (viz část II této zprávy).

OSN rovněž publikovala svůj každoroční *Registr konvenčních zbraní*; standardizovaný přehled o zbrojních transferech.

---

3. PŘEHLED O POČTECH A HODNOTĚ VYDANÝCH LICENCÍ A SKUTEČNÉM VÝVOZU VOJENSKÉHO MATERIÁLU V ROCE 2003

Následující tabulky a grafy mají poskytnout podrobnější přehled o vývozech vojenského materiálu.

Základní informaci obsahuje Tabulka 1, která je zpracována podle metodiky, z níž vychází každoroční společná výroční zpráva EU (viz 2.1). Tabulka obsahuje informace o vývozu vojenského materiálu rozčleněné podle země konečného užití dodávky a dále podle základních 8 skupin vojenského materiálu, podle kterých byly evidovány v databázi LS.⁹⁾ Jednotlivé položky tabulky jsou ještě dále rozlišeny následujícím způsobem:

a = počet udělených licencí,

b = hodnota udělených licencí,

c = hodnota skutečného vývozu,

d = počet zamítnutých žádostí (*denialů*),

e = čísla kritérií Kodexu chování EU, na jejichž základě byla licence zamítnuta.

Tabulka 1 dále poskytuje souhrnné údaje pro jednotlivé regiony (ve smyslu metodiky předešlých unijních zpráv) a dále údaje celkové. Hodnoty licencí a vývozu jsou uvedeny v tisících EUR.

Připojené Grafy (1, 2, 3) podávají názornější přehled o některých základních údajích obsažených v Tabulce 1 – o podílu exportů do zemí Evropské unie a NATO (jsou uvedeny v tisících EUR). Pro správnou interpretaci grafů je nutné mít na paměti, že jde o státy, které byly členy obou organizací v roce 2003.

Tabulky 2 a 3 nabízejí podrobnější informace o vývozech a dovozech ve vybraných kategoriích vojenského materiálu. Kromě popisu konkrétní dodávky je uvedena země konečného užití nebo vyvážející země a počet kusů.

---

⁹⁾ Jde o následující kategorie:

A: zbraně a jejich speciálně konstruované součásti, t.j. ruční a lehké zbraně, dělostřelecká technika

B: střelivo, raketová technika a speciálně konstruované součásti

C: tanky, obrněná a další vozidla a jejich speciálně konstruované součásti

D: letecká technika a její speciálně konstruované součásti

E: elektronika, měřicí technika a její speciálně konstruované součásti

F: sběratelské předměty mající charakter vojenského materiálu

G: technická pomoc, výcvik a další služby

H: ostatní (ochranné prostředky, filtrační zařízení ap.), včetně programového vybavení